24 Δεκεμβρίου 2013

Χριστούγεννα στο Άγιον Όρος († Μοναχού Θεόκλητου Διονυσιάτου)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιον Όρος / Ορθόδοξη πίστη

†Μοναχός Θεόκλητος Διονυσιάτης

Στις ψυχές των τελείων τέκνων της Ορθοδόξου Εκκλησίας, οι Δεσποτικές και Θεομητορικές εορτές μετουσιώνονται σε μεγάλες πνευματικές χαρές, γιατί γίνονται ανεξάντλητες πηγές ύμνων θείων ερώτων, θερμότατης ευγνωμοσύνης και απείρου ευχαριστίας, για όσα ο Θεός εδωροφόρησεν αγαθά στους ανθρώπους από τότε που «εφανερώθη εν σαρκί».

Συγκεκριμένα οι Μοναχοί γενικά και ειδικά στο Άγιον Όρος του Άθω, εορτάζουν την Γέννηση του Θεού Λόγου σχεδόν κάθε ημέρα, δηλαδή σε όλον τον κύκλο του λεγομένου θεολογικώς λειτουργικού χρόνου, χάρις στις νυχθήμερες ιερές Ακολουθίες.

Πράγματι, στις αδιάλειπτες λατρείες που επιτελούνται στις βυζαντινές Μονές, στις Σκήτες, στα Καλύβια και τα ιερά Ησυχαστήρια, κατά τις θειες λειτουργίες, τους μυσταγωγικά ιλαρούς Εσπερινούς και τα κατανυκτικά Απόδειπνα, αλλά και στις ατομικές προσευχές των Μοναχών, ψάλλονται τροπάρια, Απολυτίκια και

Κοντάκια και διαβάζονται θεολογικές Ευχές, που ως κέντρο έχουν την Σάρκωση του Θεού και την σωτηρία του κόσμου.

Και οι Μοναχοί, σε ένα ποικίλο μέτρο δεκτικότητας, κατά αναλογία με τις προσωπικές προϋποθέσεις και την άθλησή τους, ανανεώνουν συνεχώς στις ψυχές τους την μνήμη του υπερφυούς γεγονότος της Ενανθρωπήσεως. Και η μνήμη αυτή μεταποιείται σε πνευματική αίσθηση σε όσους έφθασαν στο μέτρο αυτό. Γι' αυτό και μελετούν το βάθος και την άπειρη αγάπη του Θεού προς τους «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση» πλασθέντας ανθρώπους και «εν συνοχή καρδίας» υμνολογούν, ευγνωμονούντες την υπερύμνητη αγαθότητά Του.

Κατά την ήμερα των Χριστουγέννων λοιπόν οι μονάζοντες είναι προετοιμασμένοι για την υποδοχή του Θείου Βρέφους, ώστε με μέθεξη ψυχική, με νουν μετατάρσιο και με «καιομένας τας καρδίας» να ψάλλουν ενθέως την δόξα του εν υψίστοις Θεού, ορώντες «θεωρητικώς» ή εκστατι-κά το «Μυστήριον το ξένον και παράδοξον» και, συνεπαρμένοι από την μυστική θέα των αθεάτων και νοητών κόσμων, να βλέπουν νοητά και εν πίστει σαν «θρόνον χερουβικόν την Παρθένον» και την Φάτνη ως «χωρίον εν ω ανεκλίθη ο αχώρητος. Χριστός ο Θεός…».

Για όλα αυτά, δεν θα ήταν μια απλή έκφραση, εάν ελέγαμε ότι ο Χριστός γεννάται αχρόνως στις καρδιές εκείνων των χριστιανών, Μοναχών και λαϊκών και κληρικών, «όσοις έπνευσεν η θεόρρυτος χάρις» και είναι «λάμποντες, αστράπτοντες, ηλλοιωμένοι, πάσχοντες οθνείαν αλλοίωσιν ευπρεπέστατην», ανεξάρτητα από την κυριώνυμη εορτή της Γεννήσεως Του.

Πόσο ωραία και πόσο θελκτική είναι εκείνη η πνευματική εμπειρία, που αναφέρει ο μεγάλος εκείνος Μυστικός θεολόγος άγιος Διάδοχος, Επίσκοπος Φωτικής, ότι αισθανόμεθα μέσα στις καρδιές μας «σκιρτήματα βρεφοπρεπή», κατά τον καιρό της επικλήσεως του ονόματος του Κυρίου Ιησού, με την ενέργεια της «νοεράς προσευχής»! Αλλά το ίδιο δεν συμβαίνει και όταν μεταλαμβάνωμεν ακατακρίτως σχετικά, γεγονός που τεκμηριώνει «εν πληροφορία», ότι ελάβαμε Πνεύμα άγιον, «αλλόμενον εις ζωήν αιώνιον»;

Αληθινά, λοιπόν, Χριστούγεννα επιτελούν, κατά τρόπον ουσιαστικό και πνευματικό, όσοι αισθάνονται στις καρδιές τους την Γέννηση του Κυρίου Ιησού. Αλλοίμονο όμως σ' εκείνους που περιμένουν την 25ην του Δεκεμβρίου για να συνειδητοποιήσουν τη Σάρκωση του Θεού Λόγου. Αλλά είτε κλητοί είμεθα, είτε εκλεκτοί -Κύριος οίδε – σαν Ορθόδοξοι χριστιανοί έχουμε, με τη χάρη και το έλεος του Χριστού, ενσωματωθεί στην αγία Εκκλησία Του, που είναι οντολογικά και πραγματικά αυτό τούτο το θεανθρώπινο Σώμα του Ιησού Χριστού.

Επομένως όλες τις Δεσποτικές εορτές τις αισθανόμε-θα σαν επί μέρους φάσεις του ενός ακεραίου Απολυτρωτικού έργου, σαν συντελεσθείσα αιώνια σωτηρία και σαν δυνατότητα μετοχής σ’ ολόκληρη την μεταμορφωθείσα φύση και κτίση. Γι’ αυτό και την Γέννηση του Κυρίου την εννοούμε και την αινούμεν ως μέρος του όλου και σαν όλον. Και σαν απαρχή της λυτρώσεως, αλλά και ως τελειωθείσα λύτρωση.

Άλλωστε είναι γνωστόν, ότι η μεγίστη των Δεσποτικών εορτών στην Ορθοδοξία δεν είναι η Γέννηση, όπως συμβαίνει στη Δύση, αλλά το Πάσχα, η αγία Ανάσταση του Χριστού, μέσα στο φως της οποίας καταλάμπονται τα σύμπαντα, «ουρανός τε και γη και τα καταχθόνια», ως «της αναστάσεως την πείραν ειληφότα».

Όπως σ’ ολόκληρη την Ορθοδοξία έτσι και στο Άγιον Όρος, η προετοιμασία των Μοναχών αρχίζει με αγνιστικές νηστείες από τις 15 Νοεμβρίου. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα, οι ψυχές των μονοτρόπων μυσταγωγούνται στο Μυστήριο της Γεννήσεως με τους εισαγωγικούς Ύμνους, με τα Καθίσματα, τα Τριώδια των Αποδείπνων, τις μελίρρυτες Καταβασίες και με τους εξαίσιους Ασματικούς Κανόνες, που κορυφώνονται στις Μεγάλες Ώρες της προπαραμονής. Έτσι, με όλα τα υμνολογικά αριστουργήματα της ποιητικής γραμματείας της Ορθοδοξίας. που καλύπτουν τις θείες διαστάσεις της Ενανθρωπήσεως του Θεού, οι μονάζοντες ζουν σε ένα κλίμα λειτουργικής συμμετοχής ως ιερουργούμενοι στο ανήκουστο Μυστήριο, ουρανοφάντορες, μυούμενοι στην υπέρ φύση Αποκάλυψη. Αυτά όλα, βέβαια, όπως ήδη είπαμε βιούνται σε ένα διάφορο μέτρο γνώσεως και εφέσεως, κατά τη δεκτικότητα και το σκεύος εκάστου, αλλά και το μέτρο που χορηγεί η άκτιστη χάρις.

Σε όλες τις βυζαντινές Μονές, τις ιερές Σκήτες, τα Ερημητήρια και τις θεόκτιστες Καλύβες η τυπική τάξη φυσικά διαφέρει, αφού οι δύο τελευταίες μορφές ασκητικής ακολουθούν μεθόδους που υπερβαίνουν τον τύπο και την τάξη. Αλλά στις δύο πρώτες, κατά την παραμονή των Χριστουγέννων τελείται το καθιερωμένο άγιον Ευχέλαιο «εις ίασιν ψυχής και σώματος» και ακολουθεί ο Μέγας Εσπερινός με τη θεία Λειτουργία του Μ. Βασιλείου, όπου διαβάζονται οι δεκαπέντε Προφητείες, που αναφέρονται με σύμβολα και άλλες με σαφείς προφητικές υποτυπώσεις στην ενανθρώπηση του Θεού.

Στη συνέχεια, αφού όλοι, με λειτουργική τάξη, μεταλάβουν του Σώματος και του Αίματος του Χριστού, που σαρκώθηκε ακριβώς για να ενωθεί ασυγχύτως και αδιαιρέτως με «των χειρών του το πλαστούργημα» και να το θεώσει, απέρχονται στην απέριττη κοινή Τράπεζα. Και μετά τρίωρη ανάπαυση, οι έκτος κόσμου Μοναχοί, επανέρχονται στον ιερό Ναό για την ολονύχτια αγρυπνία, που αρχίζει από την Λιτή, όπου ψάλλονται «μετά μέλους» οι θεολογικώτατοι Ύμνοι της Δεσποτικής εορτής.

Η ατμόσφαιρα που δημιουργείται από την «εν πνεύματι και αληθεία» λατρεία, αποβαίνει αληθινή μυσταγωγία των πιο υψηλών θεολογικών και πνευματικών εμπειριών. Νομίζει κανείς, ότι Άγγελοι Κυρίου επεδήμησαν εξ ουρανού και συμψάλλουν εναρμόνια μελωδήματα με τους αποδήμους του κόσμου ορεσιτρόφους Μοναχούς και ότι η θριαμβεύουσα στον ουράνιο κόσμον Εκκλησία, σε μια λειτουργική Σύναξη με τους ερημικούς και αρνησικόσμους χριστιανούς,

υμνολογούν κατά την ιερή νύχτα της Γεννήσεως του Χριστού: «Ο ουρανός και η γη, σήμερον ηνώθησαν, τεχθέντος του Χριστού. Σήμερον Θεός επί γης παραγέγονε και άνθρωπος εις ουρανούς αναβέβηκε…».

Και πραγματικά, μέσα στον λαμπρότατο, υποβλητικότητα και κατανυκτικό βυζαντινό διάκοσμο και υπό τις ποικιλόχρωμες ανταύγειες, που διαχέουν τα ακτινοβολούντα πολύφωτα των στιλβωμένων πολυελαίων, τα τοιχογραφημένα πρόσωπα των Αγίων – που «ιστόρησεν» ο εμπνευσμένος χρωστήρας της Κρητικής ή Μακεδονικής Σχολής – παίρνουν μια τέτοια έκφραση, που οι θεώμενοι Μοναχοί να αισθάνονται ότι είναι ζωντανά μαζί τους. Και, όπως διατελούν στην μεταρσίωση αυτή, να βλέπουν εκστατικοί μπροστά τους, όπως στέκονται στο στασίδι τους με μεταστοιχειωμένη την ψυχή, Αποστόλους, Προφήτες, Μάρτυρες, Ιεράρχες, Οσίους Ασκητές και Ησυχαστές, αυτήν την Θεοτόκον μέσα στο πάνσεπτο Σπήλαιο πλησίον του Θείου Βρέφους Της, που έχει η ίδια ανακλίνει ως Λόγο σαρκωμένο στη Φάτνη των αλόγων ζώων και που πλαισιώνονται από τους Αγγέλους και τους ποιμένες – όπως αποδίδει η βυζαντινή Αγιογραφία τη Γέννηση του Χριστού – με έκφραση απείρου αγαλλιάσεως, όλους συμμετέχοντας με την παρουσία τους στους θείους ύμνους…

Οι υμνολογίες συνεχίζονται, οι προσευχές διάπυρες ανεβαίνουν προς τον Κύριον, τα πρόσωπα των μοναστών αστράφτουν από μυστική χαρά για την ελπιζομένη και επιδιωκόμενη θέωσή τους. Τις μεστές δογματικού και θεολογικού περιεχομένου Ωδές, ακολουθούν τα πνευματικότατα Μεγαλυνάρια και η γλυκύτατη Εννάτη Ωδή της Θεοτόκου – μια Ωδή Χαράς αρρήτου, μπροστά στην οποία – ας μου επιτραπεί η βέβηλη σύγκριση – η περίφημη «Εννάτη» του Μπετόβεν, που τόσο συγκινεί τους αγεύστους από ορθόδοξες εμπειρίες με τον έντεχνο νατουραλισμό της – κυριολεκτικά εξαφανίζεται.

Τους θείους Αίνους διαδέχεται η αγγελική δοξολογία, για να επακολουθήσει το ουσιαστικό άνοιγμα των ουρανίων Πυλών με το υπερφυέστατο Μυστήριο της θείας Ευχαριστίας. Και οι Μοναχοί αλλοιωμένοι «την καλήν αλλοίωσιν» – πάλιν αναλογικά – κοινωνούν με κατάνυξη και γίνονται «θείας φύσεως κοινωνοί» από το

«τεθεωμένον» Σώμα και Αίμα του Χριστού.

Τα Χριστούγεννα, λοιπόν, εορτάζονται στον Άθω με Ορθόδοξη μέθεξη στο Μυστήριο. Και κατανοείται η δογματική και πνευματική σημασία της Σαρκώσεως κατά το μέτρο της θεώσεως εκάστου, που επέτυχε με την θεία αγάπη, «Τοσούτον τω ανθρώπω τον Θεόν δια φιλανθρωπίαν ανθρωπίζεσθαι, όσον ο άνθρωπος εαυτόν τω Θεώ δι’ αγάπης δυνηθείς απεθέωσε».

Με πλαίσιο μια απαράμιλλη, σε ομορφιά και ποικιλία χειμερινών φυσικών εικόνων, φύση, με την βαθύτατη αγιορείτικη ησυχία, μέσα στη γεμάτη μυστήριο και διαφάνεια Βηθλεεμική νύχτα, οι ολονύχτιες θεοτερπείς ψαλμωδίες των Μοναχών σ’ ολόκληρη την Αθωνική χερσόνησο, με δεσπόζοντα τον λαμπρό Αστέρα, που μαρμαίρει κατά Ανατολάς, ζωντανεύουν την Γέννηση του Θεού Λόγου στο αιδέσιμο Σπήλαιο και μεταφέρουν τους Μοναχούς στην αγία εκείνη νύχτα, που φωτεινός Άγγελος Κυρίου ανήγγειλε στους απλοϊκούς «αγραυλούντας» ποιμένες: «ιδού γαρ ευαγγελίζομαι υμίν χαράν μεγάλην, ήτις έσται παντί τω λαώ. Ότι ετέχθη υμίν σήμε-ρον σωτήρ, ος εστί Χριστός Κύριος, εν πόλει Δαβίδ». Γι’ αυτό και, κατά την αναλογία της καθαρότητας τους, οι Μοναχοί συντηρούν στο διηνεκές μέσα στις καρδιές τους αυτή τήν ίδια λευκή νύχτα, που «πλήθος στρατιάς ουρανίου» έψαλλε «δια την των πάντων θέωσιν», το «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία».

(Μοναχού Θεοκλήτου Διονυσιάτη, Χριστούγεννα στο Άγιον Όρος του Άθω,- αποσπάσματα από τον τόμο «Χριστούγεννα», Εκδόσεις «Ακρίτας» Αθήνα 1982)

Πηγή: enromiosini.gr